

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagstiftning till åstadkommande av mera hygieniska och billigare bostäder.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 374, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Andersson* i Stockholm m. fl. föreslagit, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och framläggande av lagförslag till 1933 års riksdag angående:

1) minimifordringar som skola ställas på lägenhet, vilken skall användas till bostad, för att denna ur hälso- och andra synpunkter skall fylla sitt ändamål,

2) genomförande av en effektiv bostadsinspektion för såväl städerna som landsbygden, vilken övervakar lagens efterlevnad,

3) nedskrivning av alla tomt- och fastighetsvärden, så att alla jobbarevinster bortskrivs och hyrorna fastställas efter det på sådant sätt beräknade fastighetsvärdet,

4) grunder för hyressättning, vari föreskrives, att hyran högst får sättas så, att den täcker verkliga omkostnader för fastigheten samt 5 procent ränta på det verkliga fastighetsvärdet, till vilket räknas endast på godkännbart sätt i fastighet investerat kapital.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Åtskilliga av de spörsmål, som beröras i föreliggande motion, förekommo till behandling vid 1930 års riksdag.

*Riksdagen
1930.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 384, hemställde herr Hage m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken mån åtgärder, på sätt i motionen antytts eller på andra vägar, ytterligare kunde vidtagas från det allmännas sida, för att den genomsnittliga bostadsstandarden i vårt land måtte kunna höjas ur hygieniska samt andra synpunkter och hyresutgifterna, främst för mindre lägenheter, hållas inom rimliga gränser.

*Höjning av
bostadsstan-
darden m. m.*

Den ifrågasatta utredningen borde enligt motionärernas förmenande främst avse undersökning av vissa huvudproblem, nämligen de frågor som motionärerna angivit på detta sätt:

1) om, i vilken mån och på vilket sätt staten bör medverka till att planmässiga åtgärder vidtagas för att det *mindervärdiga och hälsofarliga bostadsbeståndet* — helst efter en undersökning av antalet befintliga bostäder av detta slag — i största möjliga utsträckning kommer bort och genom nyproduktion ersättes med sunda bostäder, varigenom en av de bidragande orsakerna till vissa folksjukdomar torde elimineras;

2) om, i vilken mån, eller på vilket sätt staten genom sammankallande av en konferens av sakkunniga, genom tillsättandet av en kommitté, genom inrättandet av en central myndighet med uppgift att bl. a. verka för byggnadsverksamhetens standardisering och rationalisering eller genom anslagsgivande i övrigt, bör effektivt understödja eller stimulera den verksamhet, som i vissa samhällen pågår eller planeras, *dels* för åstadkommande av en rationellt bedriven och alltså prisbilligare bostadsproduktion, *dels ock* för att utexperimentera en normaltyp av goda och sunda bostäder eller en standardisering av byggnadstyper, främst för byggande av sådana hus, där hyrorna kunde hållas nere i sådana prislägen, att de fattigare folklagren och särskilt de hyresgäster, som på grund av sin fattigdom söka sig till de mindervärdiga och hälsofarliga bostäderna, kunde anskaffa sig sunda bostäder till rimliga hyrespriser;

3) huruvida, i vilken mån och efter vilka grunder staten alltjämt, även efter tillkomsten av Bostadskreditkassan (som ännu icke trätt i funktion i vissa delar av landet), bör via kommunerna bedriva en fortsatt *låneverksamhet*, främst till bostadskooperativa företag samt till egnahemsbyggare, med för låntagarna fördelaktiga ränte- och avbetalningsvillkor (samt även eventuellt i sista hand *subventionsverksamhet*), *dels* för att åstadkomma en nedgång i bostads- och hyrespriser för innehavare av smålägenheter samt *dels* för tillskapande av en så stor bostadstillgång, som måste utgöra en av förutsättningarna för att hyrespriserna så småningom kunna bringas ner till en rimligare nivå;

4) huruvida och i vilken utsträckning statens byggnadsbyrå vid ett eventuellt fortsättande av statens låneverksamhet skall fortsätta sin verksamhet och särskilt den del av densamma, som bestått i att till bostadsbyggare lämna normritningar m. m.;

5) huruvida staten bör vidtaga sådana åtgärder, att i första hand den kooperativa bostadsproduktionen och bostadsegnahemsbyggandet — vilka bägge företagsgrenar i de större samhällena bedriva en verksamhet, som går i linje med egnahemsverksamheten på landet — *dels* kan erhålla belåning i bostadskreditkassorna *upp till en högre procentgräns* av taxeringsvärdet, än vad som bestämdes vid 1929 års riksdag, *dels* kan på rimliga villkor erhålla *byggnadskredit*, d. v. s. kredit under den tid, då byggandet av fastighet pågår, *dels ock* erhålla s. k. *tertiärkredit*, *dels* även erhålla bättre möjligheter till ordnad och för låntagaren fördelaktig kreditgivning vid bostadsbyggande å mark, upplåten med *tomträtt* (samtliga dessa yrkanden framfördes i tvenne vid 1929 års riksdag väckta motioner, nämligen I: 291 av herr Möller samt II: 442 av herrar Hage och Curt Larsson och hänvisas rörande motiveringen till nämnda motioner);

6) huruvida och i vilken mån — bl. a. genom effektivt beivrande av användandet av illojala metoder för undvikande av lagfartskostnader vid köp m. m. — åtgärder kunna vidtagas för förhindrande eller förminskande av den fördring av bostadsbeståndet, vilken icke är föranledd av kostnaderna för byggandet utan av den omständigheten, att bostadshusen genom köp och överlåtelser flera gånger och med korta mellanrum vandra ur hand i hand med för varje gång höjda saluvärden och därmed följande prisförhöjningar (enligt en vid denna motion fogad bilaga kunde exempelvis med avseende på ett hyreshus i Göteborg

konstateras, att det under loppet av ett år bytt ägare fyra gånger, varje gång med ökat försäljningspris); samt

7) huruvida och i vilken utsträckning staten bör medverka därtill, att mark, tillhörande allmänna institutioner, där så anses lämpligt, tillhandahållas på billiga villkor till bostadsproducenter, vars bostadsproduktion avser åstadkommande av egnahem eller bostadskooperation samt på vilket sätt billiga tomtpriser för bostadsbyggande i övrigt skall kunna åstadkommas.

Om vi härtill lägga, att det kunde ifrågasättas, om ej utredningen även borde omfatta möjligheten att i vårt land införa officiella prisnoteringar med rådgivande anvisningar rörande hyrans skäliga storlek för bostäder av viss kvalitets- och storlekstyp — en anordning som diskuterats i intresserade kretsar — så är det här nämnda några av de spörsmål, som enligt vårt förmenande i första hand böra bli föremål för undersökning och utredning. Samtliga dessa utredningar skulle främst syfta till att förhindra, att hyresnivån i landet ytterligare ginge uppåt samt att i stället det skulle kunna åstadkommas en nedgång i nämnda prisnivå samt dessutom framskapas en typ av billiga och enkla men dock tillfredsställande bostäder.

Men utöver detta bör utredningen, enligt vad vi anse, utsträckas även till områden, som beröra den *sanitära* sidan av bostadsfrågan. På detta område anse vi, att en förutsättningslös och grundlig utredning genom sakkunniga bör ske, huruvida ej en *skärpning* bör åstadkommas av bestämmelserna på vissa punkter men samtidigt ett *uppmjukande* komma till stånd av bestämmelserna på en annan punkt.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som behandlade denna motion, införskaffade yttrande däröver från socialstyrelsen. Efter redogörelse för läget å bostadsmarknaden, därvid särskilt berördes nybyggnadsverksamheten och rivning av äldre bostäder, anförde styrelsen:

Motionärerna sammanfatta i ett antal punkter sina önskemål. I anslutning till dessa punkter må anföras följande.

1. Att mindervärdiga och hälsovådliga bostäder böra avföras från allmänna marknaden ligger i öppen dag. Av vad ovan anförts om rivningar torde framgå, att den nuvarande situationen innebär en utveckling i sådan riktning, detta till och med i så hög grad, att avgången av enklare och billigare bostäder på sina håll ingiver bekymmer. Alldeles självklart är, att det allmännas bostadsinspektion bör fungera och fylla sina uppgifter, men det aktuella läget i förevarande hänseende synes näppeligen göra extraordinära åtgärder av behovet påkallade.

2. Frågan om standardisering och typisering kan betraktas nära nog såsom tidens lösen inom hela industrien. Erinras må om den arbetande s. k. standardiseringskommissionen. Vad byggnadsindustrien angår, har standardiseringsfrågan ingalunda varit förbisedd. Med understöd av statsmedel hava träffats särskilda åtgärder till främjande av standardisering och typisering av såväl hustyper — statens byggnadsbyrå har utgivit trenne samlingar av typritningar till smärre bostadshus, vilka synas hava varit till stort gagn — som byggnadsdetaljer (fönster, dörrar och beslag). Styrelsen kan ej bedöma, i vad mån de senare strävandena krönts med större framgång. Erinras må, att vid det i vårt land vanliga, slutna byggnadssättet byggnadskroppen i stor utsträckning är beroende av stadsplan och tomtindelning, något som i sin tur, i vad rör ej blott hustyperna utan i stor utsträckning även byggnadsdetaljerna, icke medgiver eller i allt fall försvårar en standardisering inom byggnadsindustrien av samma räckvidd, som den man eftersträvar inom andra industrigrenar.

3. Riksdagen hade år 1929, med anledning av förslag av Kungl. Maj:t, att taga ståndpunkt till en för bostadsfrågan mycket betydelsefull kreditfråga, vilken genom inrättandet av Svenska bostadskreditkassan bragtes en lösning. Kassan har nyligen trätt i verksamhet och upplagt sitt första obligationslån. Vidare har riksdagen innevarande år, med anledning av förslag av Kungl. Maj:t, att i annat sammanhang haft att taga ståndpunkt till frågan, huruvida och i vad mån långivningen ur statens bostadslånefond skall fullföljas jämväl under år 1931 i avvaktan på utbyggandet av det system, som bostadskreditkassan förutsätter.

4. Statens byggnadsbyrås normalritningar hava, såsom nämnts, enligt vad styrelsen tror sig veta, varit till stort gagn. Det förefaller därför önskvärt, att tillhandahållandet av sådana normalritningar ävensom den därmed förknippade hjälpande och rådgivande verksamheten kunde fullföljas i någon form, enligt sakens natur helst i direkt anknytning till kreditgivningen på området. Byggnadsbyrås verksamhet, som varit av provisorisk natur, lärers stå inför en avveckling inom ej alltför avlägsen framtid. Styrelsen föreställer sig, att byrån därvid kommer att ägna denna fråga nödig uppmärksamhet.

5. Bostadskooperationen och bostadsegnahemsbyggandet hava utan tvivel stor social betydelse. Frågan om främjande genom lämpligt anordnad kreditgivning av sådant bostadsbyggande angavs också såsom en av huvuduppgifterna för den utredning, som anförlroddes åt 1926 års bostadskreditsakkunniga. Dessas år 1928 avgivna betänkande (st. off. utredningar nr 10), vari hithörande frågor ingående dryftas, ledde år 1929 till bildande av Svenska bostadskreditkassan. Riksdagen har därmed helt nyligen tagit ståndpunkt till de frågor, som motionärerna berört under ifrågavarande punkt 5. Någon erfarenhet, huru och i vad mån kassan skall förmå fylla sina uppgifter i fråga om bostadskooperationen och bostadsegnahemsbyggandet, föreligger ännu icke. Uppenbart lærer emellertid vara, att här berörda omständigheter i allt fall mana till en avvaktande hållning i denna del. Nämnas må blott, att den nybildade kassan redan — genom sitt nyligen upptagna obligationslån — i privaträttslig väg är oåterkalleligen bunden vid den struktur, som den erhöå år 1929, och ej kan utvidga sin verksamhet till de principiellt nya kreditområden, som motionärerna här vidröra.

6. Styrelsen känner ej närmare, huruvida och på vad sätt nuvarande lagbestämmelser lämna rum för tillämpning av illojala metoder för undvikande av lagfartskostnader. Om så vore fallet, borde bristen givetvis avlägsnas.

Vad angår s. k. jobberi med bostadsfastigheter, kan ej förnekas, att handeln med fastigheter i en del enskilda fall tager sig mindre tilltalande former, förtjänta av denna klandrande benämning, liksom ej heller att sådan handel kan stimulera till hyresstegring intill överkanten av vad läget eljest medgiver. Men att ombytet av fastighetens ägare i och för sig skulle kunna mera allmänt och märkbart påverka hyrorna i uppåtgående riktning — lika litet som att priset på andra varor skulle bestämmas av antalet gånger dessa bytt ägare — låter sig ej förena med modern uppfattning om prisbildningens natur och funktioner. Konsekvenserna vore orimliga. Skulle exempelvis tvenne personer endast genom att upprepade gånger sins emellan köpa och sälja en fastighet kunna driva hyrorna och därmed fastighetens kapitalvärde i höjden för att sedan dela vinsten? Sedan tiden före världskriget har vårt penningväsen varit föremål för en betydande omvälvning, som på alla områden medfört helt andra priser, i kronor uttryckt. Hårtill kommer, att priserna på fastighetsmarknaden endast långsamt följt prisväxlingarna i övrigt och ännu icke kom-

mit i stabilt jämviktsläge. Givet är, att man då skall kunna peka på formella eller verkliga vinster på hithörande marknad. Man får ej förväxla orsak och verkan. Det är väl snarast så, att förutsättningarna för allmän hyresstegring framkalla spekulatioen och icke tvärtom.

Det må vidare ej förglömmas, att handeln med fastigheter är en väg, i vilken bostadsmarknaden tillföres nödigt kapital. Varje nybyggd bostadsfastighet övergår såsom regel genom handel från byggherren till ny ägare, vilken därmed tillför bostadsmarknaden ett kapital, motsvarande den konstanta köpeskillingen. Byggherren får sitt engagement avvecklat och kan påbörja ett nytt bygge. Ur de boendes synpunkt lärers sådan handel med fastigheter, så långt ifrån att vara skadlig, tvärtom vara högeligen önskvärd och nyttig, ja, nödvändig. Den utgör i själva verket den ekonomiska betingelsen för att den erforderliga byggnadsverksamheten skall hållas i gång.

7. I denna punkt beröra motionärerna utan tvivel en vittutseende fråga av stor betydelse med avseende å möjligheten till utveckling mot bättre bostadsförhållanden, nämligen i de fall, där staten till mera nämnvärd del förfogar över den för ett samhälles tillväxt erforderliga byggnadsmarken och genom sin prispolitik beträffande denna kan påverka den allmänna prisbildningen i fråga om tomtmark, alltså i fråga om en mycket viktig del av bostadskostnaden. De motsättningar mellan stat och kommun, som förekomma på detta område, synas ej alltid föredömliga för enskildas handlande i liknande situationer. Bortsett från de sociala olägenheterna av en restriktiv markpolitik, som syftar till att genom konstlad tomtbrist ernå högsta möjliga belopp per ytenhet räknat, kan det ifrågasättas, om en sådan politik ekonomiskt sett är riktig. I samma mån som markpriserna fördröja en exploatering, ligger ju det värde, som marken representerar, räntelöst, och det kan ifrågasättas, om ränteförlusten uppväges av kapitalstegringen. Det torde vara fördelaktigare att sälja ett område i dag för ett visst pris än att låta försäljningen anstå i förhoppningen att efter ett par decennier erhålla den dubbla summan. Då ju ett kapital med ränta på ränta fördubblas redan inom ungefär halvannat decennium, vore i själva verket det kapitaliserade nuvärdet av det fördubblade beloppet, som erhöles efter utgången av en tjugoförårsperiod, mindre än det hälften så stora belopp, som erhöles vid omedelbar försäljning. Detta i och för sig självklara förhållande undanskymmes emellertid, om man underlåter att anlägga ett fondmässigt betraktelsesätt på saken.

Med anledning härav må framkastas tanken, att statens innehav av byggnadsmark, erforderlig för en stads utveckling, ävensom köpeskillingarna för sådan mark, i den mån den försålles, finge betraktas som en fond. Därmed framstode klarare lämpligheten av att fondens tillgångar fortast möjligt så att säga överfördes från det räntelösa till det räntebärande kontot. På så sätt vore anordningen synbarligen ägnad främja benägenheten till snabbare takt i försäljningarna och till hofsammare prissättning.

Bostadsfrågan omspanner en betydande mångfald spörsmål, som till dels äro av mycket olikartad natur, men som också till dels äro sammanflätade i varandra. Med hänsyn till denna mångfald och spörsmälens vittutgrenade natur nödgas styrelsen till sist varna för allmänt hållna utredningar på området. Man löper fara att drunkna i ett allför vidlyftigt och enligt sakens natur synnerligen kostsamt utredningsarbete, vars praktiska värde kanske ej motsvarar kostnaderna. Även om man har att söka bevara överblicken över och sambandet mellan de olika problemen, synas utredningar, som till äventyrs

påkallas, böra inriktas på någorlunda begränsade, fixerade frågor, i vilka man kan skönja inom räckhåll liggande praktiska resultat.

Utskottet yttrade i sitt över motionen avgivna yttrande, nr 10:

Den i föreliggande motion behandlade frågan om åstadkommande i tillräckligt stor utsträckning av goda och billiga bostäder är givetvis av stor samhällelig betydelse. Statsmakterna hava även sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och vid olika tillfällen genom lagstiftning och på annat sätt ingripit stödjande och reglerande på området ifråga.

Motionärerna föreslå nu en synnerligen brett lagd och mycket allmänt hållen utredning angående ytterligare åtgärder från det allmännas sida i angivet syfte. I motiveringen hava närmare berörts ett stort antal med bostadsfrågan sammanhängande spörsmål av mycket olikartad natur. I sitt yttrande över motionen har emellertid socialstyrelsen beträffande flertalet av dessa spörsmål påvisat antingen att utvecklingen för närvarande är sådan, att ett statsingripande icke är av behovet påkallat, eller ock att frågan i viss utsträckning redan varit eller är föremål för övervägande från det allmännas sida.

Med hänsyn till hithörande spörsmåls mångfald och vittutgrenade natur har socialstyrelsen vidare varnat för allmänt hållna utredningar på området, enär man löper fara att drunkna i ett alltför vidlyftigt och enligt sakens natur synnerligen kostsamt utredningsarbete. I detta socialstyrelsens uttalande kan utskottet för sin del helt instämma.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda till någon andra kammarens åtgärd.

Reservation avgavs av herr Lindberg m. fl., vilka ansågo, att utskottet borde hava hemställt, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken mån åtgärder, på sätt i motionen antytts eller på andra vägar, ytterligare kunde vidtagas från det allmännas sida, för att den genomsnittliga bostadsstandarden i vårt land måtte kunna höjas ur hygieniska samt andra synpunkter och hyresutgifterna, främst för mindre lägenheter, hållas inom rimliga gränser.

Utskottets hemställan bifölls av andra kammaren.

I en vid samma års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 259, yrkade också herr Hage m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt gällande bestämmelser, som reglera förhållandet mellan hyresvärd och hyresgäst — hithörande delar av lagen av år 1907 om nyttjanderätt till fast egendom samt lagen av den 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra m. m. — måtte sammanföras i en modern hyreslag, som samtidigt utformas under hänsynstagande till nutida förhållanden inom detta område samt i en social och humanitär anda efter ungefärligen de grundsatser, som i motionen antytts.

Andra lagutskottet, som behandlade denna motion, redogjorde i sitt över densamma avgivna utlåtande, nr 29, utförligt för tidigare behandling av de i motionen berörda frågorna, därvid utskottet lämnade en översikt över vissa

åtgärder, som under de senaste åren vidtagits av statsmakterna för åstadkommande av bättre förhållanden å bostadsmarknaden.

Efter behandling av motionärernas förslag om hyreslagstiftningens sammanfattande i en fristående lag och redogörelse för det aktuella läget på bostadsmarknaden övergick utskottet till behandling av de särskilda spörsmål, som enligt motionärernas hemställan främst borde komma i beaktande vid en reformering av hyreslagstiftningen.

Vidkommande frågan, huruvida hyreslagens bestämmelser borde i vidare utsträckning än nu är fallet vara av *tvingande natur*, främst då det gäller hyresvärds skyldighet att hålla lägenhet i gott skick, erinrade utskottet, att gällande bestämmelser i sistnämnda hänseende återfunnes i 3 kap. 10 och 12 §§ i 1907 års lag. Efter redogörelse för innehållet i dessa lagrum ävensom för tolkningen av det i 10 § förekommande uttrycket "brist", yttrade utskottet:

Såsom av det föregående framgår lämna stadgandena domstol stor frihet att ingå i prövning, huruvida en lägenhet "enligt ortens sed eller allmänna uppfattning" är att anse såsom bristfällig.

Vidare må erinras, att parterna själfvallet ej förmå att genom bestämmelser i avtalet försätta ur kraft hälsovårdsstadgans ovan återgivna offentlighetsrättsliga bestämmelser rörande hälsovådliga bostäder.

Emellertid torde hyresgästen genom förbehåll i hyresavtalet kunna avsäga sig den rätt, som stadgandena i 3 kap. 10 och 12 §§ i nyttjanderättslagen tillerkänna honom. Ehuru utskottet anser betänkligt att genom regler av tvingande natur alltför mycket inskränka avtalsfriheten på hyresrättens område, lär det tvekan kunna råda om lämpligheten av full avtalsfrihet i denna speciella fråga. Utskottet anser likväl det sålunda väckta spörsmålet vara av den beskaffenhet, att det bör upptagas till utredning endast i ett större sammanhang.

Med hänsyn till vad sålunda och i övrigt anförts fann utskottet tillräckliga skäl ej anförda för att frågan om en revidering av hyreslagen, på sätt motionärerna anför, då upptogs till behandling. Utskottet hemställde fördenskull, att den då föreliggande motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer avgåvos dels av herrar Hage och Hedvall, dels ock av herr Sigfrid Hansson m. fl. Reservanterna ansågo, att utskottet borde hava hemställt, att riksdagen måtte med anledning av motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida, i vilken utsträckning och på vilket sätt gällande lagbestämmelser, som reglera förhållandet mellan hyresvärd och hyresgäst, böra och kunna omformas under hänsynstagande till nutida förhållanden samt i en social och humanitär anda efter ungefärligen de grundsatser, som i herrar Hages och Hedvalls reservation antytts.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Vid 1930 års riksdag förelåg till behandling även en speciell del av den nu föreliggande frågan, nämligen spörsmålet om lantarbetarnas bostadsförhållanden.

Lantarbetarnas bostadsförhållanden.

I likalydande motioner, nr 228 i första kammaren av herr Möller m. fl. och

nr 377 i andra kammaren av herr Sävström m. fl. hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära undersökning av lantarbetarnas bostadsförhållanden och snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder dels för avhjälpande av rådande bristfälligheter och dels för tryggnad i framtiden av en bättre ordning bland annat genom en med tillräckliga befogenheter utrustad bostadsinspektion på landsbygden.

I anledning av berörda motioner beslöt riksdagen på hemställan av vederbörande tillfälliga utskott att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om fortsatt undersökning rörande lantarbetarnas bostadsförhållanden samt utredning om och på vad sätt genom åtgärder från det allmännas sida bristfälligheter på detta område skola avhjälpas och för framtiden i möjligaste mån förhindras att uppstå ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

I nämnda skrivelse, nr 188, anförde riksdagen:

Frågan om lantarbetarnas bostadsförhållanden har sedan länge uppmärksamats, och värdefulla utredningar hava redan verkställts till belysning av frågan. Riksdagen får härutinnan hänvisa särskilt till socialstyrelsens i ärendet avgivna yttrande. Inom nämnda styrelse pågår jämväl för närvarande kompletterande utredning i ämnet, och styrelsen anser, att denna utredning bör kunna slutföras inom en nära framtid.

Av vad som blivit bekant framgår, att lantarbetarnas bostäder under senare år rätt väsentligt förbättrats, men att fortfarande på skilda håll inom landet brister kvarstå att avhjälpas. Omfattningen och arten av dessa brister samt anledningen till desamma torde bli bättre kända genom den utredning, med vilken socialstyrelsen är sysselsatt. Härmed bör emellertid enligt riksdagens mening utredningsarbetet icke avslutas. Goda bostäder för landsbygdsbefolkningen äro nämligen av utomordentlig betydelse för folkhälsan i allmänhet och bidraga därjämte verksamt till att tillräcklig och fullgod arbetskraft stannar vid jordbruket. Landsbygdens bostadsfråga är därför ett viktigt samhällsintresse, för vars tillgodoseende det kan finnas skäl att det allmänna inträder. En undersökning på området synes därför icke böra stanna med socialstyrelsens utredning, som lär vara av rent beskrivande art. Om ytterligare utredning ger vid handen, att bristerna hos de bostäder, som upplåtas åt stora grupper lantarbetare, äro av den art och omfattning, att särskilda åtgärder böra vidtagas för deras avhjälpande, bör därför undersökning ske, om och på vad sätt det allmänna skall på annat sätt än nu gällande bestämmelser göra möjligt ingripa reglerande eller stödjande på området.

Det synes därvid först böra provas, huruvida icke inom nu gällande lagstiftnings ram förbättringar kunna ernås exempelvis genom en effektivare tillämpning av hälsovårdsstadgans bestämmelser och en fastare övervakning av bestämmelsernas tillämpning. Genom utvidgning av dispensärverksamheten torde även förbättrade förhållanden kunna ernås. Hemkonsulentverksamheten synes kunna utvidgas och kraftigare ekonomiskt understödjas och på så sätt sträcka sin rådgivande uppgift till vidare kretsar än som nu är möjligt.

Härjämte lär uppmärksamhet böra riktas på anordnande av en särskild bostadsinspektion på landsbygden. Genom en sådan inspektions sakkunniga och rådgivande verksamhet kunde säkerligen bättre förhållanden ernås i bland annat det utan tvivel icke obetydliga antal fall, där ett avhjälpande av före-

fintliga brister kunde ske utan nämnvärda kostnader. Av betydande värde kunde även den upplysningsverksamhet i bostadshygieniskt avseende bliva, som en sådan inspektion borde utöva.

Fordras för erhållande av tillfredsställande bostäder nya byggnader eller större reparationsarbeten, torde man icke kunna undgå att beakta, att frågan om reformer rörande bostäder åt de med lantbruk arbetande, såväl självständiga idkare som anställda, på det närmaste sammanhänger med jordbruksnäringens allmänna ekonomi. Under nuvarande för jordbruket tryckta förhållanden synes det ej kunna ifrågasättas, att lantarbetsgivarna skulle kunna åläggas att för anskaffande av bostäder åt sina arbetare ikläda sig nya kostnader av sådan omfattning, att dessa komma att kännbart öka jordbruksnäringens ekonomiska svårigheter. En mycket viktig detalj av den fortsatta utredningen torde därför bliva att lösa frågan, i vilken utsträckning och på vad sätt det allmänna i dylika fall bör träda hjälpande emellan.

Såsom i det följande skall omtalas har en utredning av lantarbetarnas bostadsförhållanden igångsatts.

Vid 1931 års riksdag väcktes av herr Hage m. fl. inom andra kammaren en motion, nr 298, i vilken yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida och på vilket sätt gällande bestämmelser, som reglera förhållandet mellan hyresvärd och hyresgäst, måtte kunna utformas, främst i vissa uti motionen särskilt angivna hänseenden, under hänsynstagande till nutida förhållanden samt i en social och humanitär anda, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

*Riksdagen
1931.*

Av motionens innehåll framgår, att motionärerna åsyftade, att den ifrågasatta utredningen till en början skulle inrikta sig *dels* på frågan om åtgärder, som skulle förhindra hyresvärd att påtvinga hyresgäst orimliga kontrakt eller kontraktsbestämmelser, *dels ock* på frågan, om icke hyreslagens bestämmelser i större utsträckning borde vara av *tvingande* natur, främst då det gällde hyresvärdsskyldighet att hålla lägenhet i gott skick.

I sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 8, anförde andra lagutskottet efter redogörelse bland annat för läget å bostadsmarknaden:

Det torde icke råda delade meningar om att bostadsfrågan, såväl å landsbygden som i städerna, är ett av de betydelsefullaste samhällsfrågorna, förtjänt av statsmakternas oavlåtliga uppmärksamhet. Att åstadkomma goda bostadsförhållanden är ett önskemål, vars tillgodoseende är av synnerlig vikt. Det allmännas intresse för denna fråga har också tagit sig uttryck på åtskilliga sätt. Vid olika tillfällen hava från statsmakternas sida vidtagits åtgärder i syfte att frambringa goda och ändamålsenliga bostäder. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den år 1920 upprättade statens bostadslånefond, vilken numera är under avveckling, samt Svenska bostadskreditkassan, varom beslut fattades vid 1929 års riksdag.

Vid behandling av bostadsfrågan intager hyreslagstiftningen en framstående plats. Stora delar av vårt folk äro för tillgodoseende av sitt bostadsbehov hänvisade till förhyrning av bostadslägenheter. Det torde utan tvekan böra betecknas som en viktig statsuppgift att genom lagstiftning skydda dessa befolkningsgruppers berättigade intressen. Under de senaste åren hava även

genomförts flera bestämmelser, som avse att trygga hyresgästernas ställning. Genom 1923 års hyreslag bereddes innehavare av bostadslägenheter, särskilt mindre sådana, åtskilliga förmåner i fråga om tid och sätt för erläggande av hyra m. m. År 1925 vidtogos ändringar i utsökningslagen, vilka inneburo mildring av föreskrifterna om vräkning från lägenhet. Slutligen är att märka den år 1930 genomförda lagen om bostadsrättsföreningar, som berör åtskilliga frågor, vilka tidigare fallit inom hyresrättens område och vilka varit föremål för de bostadsintresserades särskilda uppmärksamhet.

Utskottet övergår härefter till frågan om hyreslagstiftningens tvingande natur, särskilt vad angår hyresvärds skyldighet att hålla lägenhet i gott skick. Såsom den föregående utredningen utvisar, medgiver gällande lag möjlighet för hyresvärd att fritaga sig från skadeståndsskyldighet o. d. på grund av brister i lägenheten. Endast för det fall, att lägenheten är hälsovådlig, gälla lagens bestämmelser oberoende av vad parterna avtalat. Som utskottet vid fjolårets riksdag framhöll, kan tvekan råda om lämpligheten av full avtalsfrihet på berörda område. Hyreslagstiftningens framsteg förutsätta emellertid för att få praktiskt gynnsam verkan, att desamma ej ske snabbare än att de komma att motsvaras av den förbättring av bostadsbeståndet, som de avse att främja och som till väsentlig del är beroende av det ekonomiska livets förhållanden. Under erinran om det livliga arbete, som för närvarande pågår för att förbättra bostadsbeståndet för vårt folk, anser utskottet rätta tidpunkten icke nu vara inne för att upptaga det lagstiftningsarbete, som motionärerna önska igångsätta.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer anmäldes dels av herr Linder m. fl., vilka ansågo, att utskottet borde hava hemställt om bifall till motionen, dels ock av herr Aronson.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Vid 1931 års riksdag väcktes också av herr Andersson i Stockholm m. fl. inom andra kammaren en motion, nr 293, med förslag, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och framläggande av lagförslag till 1932 års riksdag i de hänseenden, som angivas i nu förevarande motion.

Andra lagutskottet yttrade i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 9:

De i föreliggande motion upptagna frågorna om fastställande av minimifordringar ur hälso- och andra synpunkter på lägenheter och genomförande av effektiv bostadsinspektion äro uppenbarligen av stor samhällelig betydelse.

Såvitt angår förhållandena & landsbygden komma, såsom av den föregående utredningen framgår, de av motionärerna i berörda avseenden framförda kraven att beaktas vid den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen om lantarbetarnas bostadsförhållanden m. m.

För städer och stadsliknande samhällen innehålla hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgan bestämmelser, som avse att skapa garantier för att bostadslägenheter skola motsvara hygienens krav. Jämväl bostadsinspektion är för städernas och därmed jämställda samhällens vidkommande ordnad genom lagstiftning. Erkännas må, att bostadsförhållandena i stadssamhällen dock ingalunda äro i allo tillfredsställande. Rörande dessa frågor och de faktorer, som därvid spela in, får utskottet hänvisa till vad utskottet anfört i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 8.

De av motionärerna i övrigt framförda önskemålen äro av synnerligen vittomfattande art. Enligt utskottets förmenande äro motionerna i denna del icke ägnade att läggas till grund för en utredning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer avgåvos av herr Hage m. fl. och av herr Linder m. fl. De förra ansågo, att utskottet borde hava hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken mån ytterligare åtgärder kunde vidtagas från det allmännas sida för att bostadsstandarden i vårt land måtte kunna höjas, främst ur hygieniska synpunkter, samt hyresutgifterna, främst för mindre lägenheter, hållas inom rimliga gränser.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

I anledning av 1930 års riksdags förenämnda skrivelse anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 11 oktober 1930 socialstyrelsen att i samband med avgivande av berättelse rörande styrelsen genom tidigare beslut anbefalld utredning inkomma med yttrande, huruvida med hänsyn till resultatet av nämnda utredning ävensom vid sidan därav inom styrelsen verkställda undersökningar sådan ytterligare utredning rörande åtgärder för förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden, som i riksdagsskrivelsen ifrågasatts, borde åvägbringas, ävensom att, därest så befundes böra bliva fallet, framlägga förslag till plan för en dylik utredning.

Bostadsutredningen för landsbygden.

Socialstyrelsen överlämnade sedermera med skrivelse den 5 januari 1931 utredning uti ifrågavarande hänseende. Efter en sammanfattande redogörelse för utredningens resultat framlade socialstyrelsen efter samråd med lantbruksstyrelsen i nämnda skrivelse det förslag, vartill styrelsen ansett utredningen böra föranleda. Det sålunda framlagda förslaget innebar i huvudsak följande:

De främsta bland de frågor, som borde utredas, vore följande, nämligen huruvida och i vad mån hälsovårdsstadgans nuvarande bostadsbestämmelser borde förtydligas, konkretiseras och kompletteras, huruvida periodiska besiktningar av byggnader och bostäder lämpligen kunde göras till ett åliggande jämväl för landsbygdens hälsovårdsmyndigheter samt huruvida det vore lämpligt att vid sidan av och över en dylik kommunal bostadsinspektion anordna en sådan inspektion för större distrikt, exempelvis landstingsområden. I samband med dessa frågor borde övervägas, huruvida det kunde vara lämpligt att utfärda byggnadsbestämmelser i en efter förhållandena avpassad form även för andra delar av landsbygden, än som förutsattes i ett för närvarande inom justitiedepartementet under förberedande behandling varande förslag till ny byggnadsstadga. Vid en eventuell revision av hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgan borde emellertid enligt socialstyrelsen syftemålet mindre vara att skapa stränga bestämmelser och kontroll med karaktär av uppsikt från myndigheternas sida än att för landsbygdens del åstadkomma former och organ för rationell vägledning och upplysningsverksamhet rörande bostadsförhållandena. En dylik vägledning och upplysning, som särskilt på senare tid med framgång utövats av ett flertal olika befattningshavargrupper i statens, landstingens, hushållningssällskapens och kom-

munernas tjänst, borde avse dels det ur hygieniska och ekonomiska synpunkter lämpligaste sättet för ny- och ombyggnad av boningshus och dels metoder för husägarna att med minsta möjliga omkostnader hålla lägenheterna i tillfredsställande och trivsamt skick, varjämte upplysning borde meddelas husmödrarna beträffande bostadsvårdens grunder.

Vid utredningen borde även beaktas frågan rörande de former, under vilka lantarbetarbostäderna upplåtas av vederbörande arbetsgivare; för bostadsfrågan vore det nämligen av stor betydelse, att lantarbetarna i detta hänseende erhöles en tryggare ställning.

Ett ytterligare område, som närmare borde undersökas, vore enligt socialstyrelsen åstadkommande av anordningar av positivt hjälpande natur såsom komplettering till ifrågasatta lagstiftnings- och inspektionsåtgärder. Bland anordningar, som i detta syfte borde övervägas, påpekar styrelsen användande av de medel ur rusdrycksmedelsfonden, som tidigare disponerats av statens byggnadsbyrå såsom lån till förmån företrädesvis för stadssamhällena, till utlåning som stöd för strävandena att förbättra bostadsförhållandena på landsbygden. Genom en dylik kreditgivning skulle enligt styrelsen, bland annat, arbetslösheten i olika hänseenden komma att motverkas.

Slutligen anför socialstyrelsen i sin skrivelse, att styrelsen lika litet som lantbruksstyrelsen förfogade över all den speciella sakkunskap, vilken vore nödvändig för framläggande av förslag i de sålunda angivna hänseendena. För utarbetande av dylika förslag erfordrades alltså enligt ämbetsverkens mening tillskapande av ett särskilt tillfälligt organ, förfogande över tillräcklig sakkunskap på olika områden.

Den 6 februari 1931 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla utredningsmän för att inom nämnda departement biträda med utredning rörande åtgärder till förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden och därmed sammanhängande ämnen. Därvid redogjorde departementschefen för, bland annat, förenämnda riksdagsskrivelse och socialstyrelsens i anledning därav avgivna yttrande ävensom de i vissa motioner vid 1931 års riksdag framlörda kraven på upprättande av en lånefond för lantarbetarbostäder och den nyss omtalade motionen II: 293 vid samma års riksdag, såvitt densamma avsåg utredning om minimifordringar på lägenheter och om bostadsinspektion. Departementschefen anförde därefter:

Den i det föregående behandlade utredningsfrågan med alla de särskilda däri ingående momenten är givetvis ur olika synpunkter av den största betydelse. Det numera föreliggande materialet lärer sålunda på ett otvetydigt sätt hava bekräftat, att bostadsförhållandena för lantarbetarna och med dem jämförbara kategorier mångenstädes äro sådana, att en snar och genomgripande förbättring är ur skilda synpunkter i hög grad önskvärd. Olika utvägar för ernående av en dylik förbättring synas därför utan uppskov böra övervägas. Givetvis kan det anföras, att tidpunkten för omprövning av dylika åtgärder för närvarande icke är lämplig, detta med hänsyn till det svåra läge, vari jordbruksnäringen i vårt land för närvarande befinner sig. Dessa förhållanden göra onekligen den föreliggande frågan mera invecklad och svårlöst. Såsom torde hava framgått av redogörelsen för socialstyrelsens skrivelse, synas emellertid utsikter finnas för att, även med fullt beaktande av angelägenheten av att under det nuvarande läget inom jordbruket icke ytterligare i avsevärd mån betunga denna näring, vissa åtgärder skulle kunna

vidtagas, som ledde till verklig förbättring av ifrågavarande befolkningsgruppers bostadsförhållanden.

Av det sålunda anförda framgår, att jag delar socialstyrelsens och lantbruksstyrelsens uppfattning därom, att i anslutning till de av riksdagen år 1930 uttalade önskemålen en utredning bör komma till stånd angående vad som på förevarande område står att uträtta, vilken utredning, på sätt ämbetsverken förordat, torde böra verkställas genom särskilt tillkallade utredningsmän. Därvid böra givetvis samtliga i riksdagsskrivelsen och socialstyrelsens skrivelse påpekade moment upptagas till skärskådande, liksom även de i berörda riksdagsmotioner framställda kraven böra beaktas, i den mån de icke bliva föremål för omprövning i annan ordning. Emellertid delar jag ämbetsverkens uppfattning även därom, att en dylik utredning, som för att bliva fullständig skulle behöva omspanna mycket vidsträckta områden och således bliva av tidsödande natur, bör begränsas till undersökning rörande sådana åtgärder, som i *nuvarande läge* och utan längre uppskov kunna vara praktiskt genomförbara. Att närmare precisera utredningsuppdraget lär för närvarande icke kunna eller böra ifrågakomma. I samband med en sådan begränsning av utredningen, som nyss förordats, lär även kunna fordras, att densamma skall verkställas med all skyndsamhet.

Sakkunniga för verkställande av berörda utredning hava tillkallats. Utredningsmännen hava antagit benämningen "bostadsutredningen för landsbygden". Enligt den till årets riksdag avgivna berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit ha under år 1931 hållits sammanträden och företagits studieresor, varjämte utredningen införskaffat författningstexter m. m. för studier angående utländsk lagstiftning i ämnet även genom utsända frågeformulär inhämtat uttalanden och upplysningar från ett stort antal personer och korporationer samt bearbetat det sålunda inkomna materialet. I riksdagsberättelsen upplyses vidare, att uppdraget kan beräknas vara avslutat tidigast vid utgången av år 1932.

Den i det föregående omnämnda svenska bostadskreditkassan bedriver sin verksamhet med stöd av kungl. förordningen den 3 augusti 1929 om svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar. För kassan och föreningarna gäller vidare Kungl. Maj:ts reglemente den 18 oktober 1929. Det kreditinstitut, som svenska bostadskreditkassan med därtill anslutna föreningar utgör, tillhandahåller lån mot inteckningar i bebyggda, huvudsakligen för bostadsändamål anordnade fastigheter i städer och stadsliknande samhällen. Kreditinstitutet består dels av ett centralorgan, svenska bostadskreditkassan, dels av lokala anstalter, bostadskreditföreningarna, vilka i regel organiserats länsvis. Enligt vad utskottet inhämtat omfattade verksamheten vid 1931 års utgång femton bostadskreditföreningar med en sammanlagd utlåningssumma av omkring 35½ miljoner kronor.

Svenska bostadskreditkassan.

Sociala meddelanden för år 1931 innehåller s. 889 ff. en artikel om bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1931. Ur denna artikel tillåter sig utskottet anföra följande brottsstycken, därvid bör märkas att med större städer i artikeln avses städer med över 10,000 invånare.

Bostadstillgång och hyresnådd, huvudsakligen i städerna.

Större städer. Följande siffrer utgöra en sammanfattning av de inkomna uppgifterna angående bostadstillgången i 39 större städer vid 1931 års oktoberflyttning:

I nedanstående antal större städer har tillgången uppgivits vara:												
för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)				
god tillr. knapp otillr.				god tillr. knapp otillr.				god tillr. knapp otillr.				
Äldre läg. ...	4	14	14	7	24	14	1	—	24	13	2	—
Nybyggda läg.	6	15	13	5	12	25	1	1	12	21	—	1

Som synes, är det nästan endast i fråga om smålägenheter med högst 2 rum och kök, som man kan tala om verklig brist, i det tillgången på dylika anses vara otillräcklig inom 5—7 städer. Knapp tillgång på smålägenheter anses råda inom 13—14 orter. Däremot anses tillgången på medelstora och större lägenheter — särskilt sådana av äldre typ — nästan överallt motsvara eller överstiga behovet.

Mindre städer. Att bostadsfrågan f. n. å de flesta mindre orter torde ha upphört att vara något mera brännande socialt problem synes i viss mån bestyrkas av efterföljande siffrer, vilka utgöra en sammanställning av de erhållna upplysningarna om bostadstillgången, som till denna utredning erhållits från 73 orter:

I nedanstående antal mindre städer har tillgången uppgivits vara:												
för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)				
god tillr. knapp otillr.				god tillr. knapp otillr.				god tillr. knapp otillr.				
Äldre läg. ...	17	35	16	5	26	41	4	2	30	35	3	2
Nybyggda läg.	11	30	18	9	15	41	7	4	18	33	4	5

Beträffande hyresnivåns utveckling uppgives i berörda artikel, att i de flesta större städer hyrorna enligt de på området sakkunniga lokalmyndigheternas uppfattning icke förete någon mera utpräglad rörelsetendens. Å de orter, där hyresnivån uppgives vara stadd i förskjutning, synas sänkningar vara vanligare än stegringar, och särskilt gäller detta i fråga om större och äldre lägenheter. Endast i fråga om nybyggda smålägenheter framträder i viss mån ett motsatt förhållande. Uppgifterna i artikeln beträffande mindre städer giva, ehuru i något mindre utpräglad form, samma bild av läget på hyresmarknaden som motsvarande siffror för de större städerna.

I Sociala meddelanden 1931 s. 779 ff. lämnas en redogörelse för byggnadsverksamheten år 1930 i städer och stadsliknande orter. Utskottet får därav anföra:

Ställas uppgifterna om avgångna hus, lägenheter och rum i relation till de tillkomna inom motsvarande kategorier, erhålles byggnadsverksamhetens nettoresultat. Resultaten av ifrågavarande beräkningar ha sammanställts i följande tablå, varvid till jämförelse meddelas motsvarande siffror för år 1929:

Brutto- och nettotillskott i städer, köp. o. mun.-samh.	År 1929				År 1930			
	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto
Boningshus	2 908	2 622	11	90·2	3 531	3 255	14	92·2
Bostadslägenheter {samtliga.....	16 147	13 964	61	86·5	21 785	19 738	84	90·6
{t. o. m. 2 r. o. k. 12 292		10 750	47	87·5	17 223	15 827	68	91·9
Boningsrum och kök	46 647	40 055	174	85·9	59 900	53 451	228	89·2

En uppfattning om vad byggnadsverksamheten under en rad föregående år betytt för bostadsbeståndets ökning erhålles i följande tablå:

	1913	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1929	1930
Nettotillskott av									Stadssamh.		Samtl. orter	
rum (o. kök)	25 250	21 029	32 505	36 987	39 211	40 933	40 324	41 911	40 055	53 451	41 646	55 598
pr 10 000 inv.	145	102	157	175	184	185	179	185	174	228	.	.

Under år 1930 ökades nettotillskottet eldstäder med 33·5 % eller med 31·0 %, om siffrorna sättas i relation till folkmängden.

Väsentligen samma yrkande som de, vilka genom förevarande motion bragts under riksdagens prövning, framställdes i en vid förra årets riksdag väckt motion. I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 9 hemställde andra lagutskottet, att denna motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Beträffande de skäl, som därvid voro bestämmande för utskottets ståndpunktstagande, tillåter sig utskottet hänvisa till sitt berörda utlåtande, vilket återgivits här-
ovan, s. 10 f.

Utskottet.

En omständighet, som torde böra nämnas i detta sammanhang, är tillkomsten av byggnadsstadgan den 20 november 1931, vilken i motsats till den förut gällande byggnadsstadgan under vissa förutsättningar är tillämplig även beträffande den egentliga landsbygden. De i den nya byggnadsstadgan meddelade bestämmelserna om byggande ingripa reglerande i större utsträckning än motsvarande äldre bestämmelser.

Som några skäl av beskaffenhet att giva utskottet anledning att frångå sin tidigare intagna ståndpunkt i ämnet icke blivit förebragta, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 februari 1932.

På andra lagutskottets vägnar:

HJALMAR von SYDOW.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *von Sydow*, *Sigfrid Hansson*, *Frändén** och *Norman*, fröken *Hesselgren**, friherre *Lagerfelt*, herrar *Larsson* i Brålanda och *Olof Carlsson*.

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Magnusson* i Skövde, *Hage*, *Björnberg*, *Hansson* i Trollhättan, *Gardell* i Gans, *Ljung** och *Skoglund**.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hage*.
